

Ústava Slovenskej republiky

Ústava je v štáte **najdôležitejším zákonom**, od ktorého sa odvodzujú všetky ostatné zákony a právne normy. Ústava zakotvuje všetky princípy štátu, organizáciu verejnej moci, základné práva a slobody každého občana v spoločnosti.

Spolu s pojmom „ústava“ sa často vyskytuje aj pojem „ústavnosť“. „**Byť ústavný**“ znamená, že všetky zákony či právne nariadenia a normy musia byť vždy v súlade s ústavou a musia z nej vychádzať. V štáte neústavný zákon nemôže a ani nesmie platiť. O ústavnosti či neústavnosti zákonov prijímaných v štáte rozhoduje (na Slovensku) ústavný súd, ktorý skúma, či všetky časti zákona sú alebo nie sú v súlade s ústavou a vyhlasuje sporné zákony buď za platné alebo neplatné.

Ústava a riadenie spoločnosti pomocou ústavy nie sú nástrojom štátu posledných storočí. Naopak, stretávame sa s ňou prvýkrát už v antickom Grécku u Platóna, ktorý prichádza s myšlienkou, že **v štáte musí nad ľuďmi vládnuť nadosobná sila – „zákon“**. Tejto myšlienke sa venoval aj Aristoteles a uvažoval nad vhodnou formou usporiadania a riadenia spoločnosti. Dochádza k presvedčeniu, že práve zákon by mohol byť tou správnu a vhodnou formou.

Prvá písaná ústava ako ju poznáme z dnešného obdobia bola prijatá v roku **1787 v USA**. Bolo to práve v období dosiahnutia nezávislosti, keď bolo potrebné, usporiadať fungovanie nového štátu. Prvá ústava, ktorá vznikla v Európe bola prijatá vo Francúzsku a vznikla v čase veľkej francúzskej revolúcie. V 19. storočí sa postupne objavujú snahy o prijatie ústavy v ostatných krajinách Európy.

Ústava vzniká **schválením istého zákonodarného orgánu**, alebo aj priamou voľbou občanov v referende. Rozlišujeme pri tom niekoľko druhov ústavy.

Typy ústav:

- **Tuhá (rigidná)** – je to taký typ ústavy, ktorá je pevne ukotvená a jej zmena si vyžaduje zložité procesy. Zmeniť ju dokáže jedine ústavný zákon (viac stupňov schvaľovania).
- **Voľná (flexibilná)** – je to taký typ ústavy, kde na jej zmenu stačí jednoduchý zákon zákonodarného orgánu. Proces schvaľovania pri tom nie je komplikovaný a nie je viacstupňový.
- **Písaná** – ústava je vyjadrená formou zákonnej normy.
- **Faktická** – ústava je vyjadrená inou formou (napr. nepísaná ústava).
- **Reálna** – ústava sa skutočne dodržiava, nemá proklamatívny charakter.
- **Fiktívna** – ústava zostáva iba v podobe proklamácií.

Ústava SR – schválená 1. septembra 1992

Ústava sa štruktúrne delí na: preambulu (slávnostný úvod), 9 hláv a 156 článkov.

„**Preambula**“ popisuje filozofické smerovanie ústavy, myšlienkové zdroje, hodnoty a ciele, ktoré majú v štáte dominovať a značiť jeho smerovanie.

Hlavy:

1. **Prvá hlava – základné ustanovenia - základný charakter štátu** – štát je zvrchovaný, demokratický, ktorý sa neviaže na žiadnu ideológiu ani náboženstvo. Občan môže v štáte všetko, čo nie je zákonom zakázané a politické organizácie smú jedine to, čo im zákon povoľuje. Táto časť obsahuje aj štátne symboly (pečať, vlajku, hymnu). Je tu pripomenuté, že štátna moc pochádza od občana, ktorý sa zúčastňuje na moci prostredníctvom svojho zvoleného zástupcu.
2. **Druhá hlava – základné ľudské práva a slobody občana** – obsahuje základné ľudské práva (právo na život, na rodinu, na vzdelanie a pod.), politické práva (právo voliť, byť zvolený

DIGI SCHOOL 2020-1-SK01-KA226-SCH-094350 Občianska náuka
Ústava Slovenskej republiky

- ako zástupca a pod.), práva národnostných menšín a etnických skupín, právo na súdnu ochranu, právo na kultúru, právo na ochranu životného prostredia a pod.
3. **Tretia hlava – hospodárstvo SR** - definuje hospodárstvo SR ako hospodárstvo trhové (s ohľadom na sociálnosť a ekologickosť), je tu upravené postavenie Národnej banky Slovenska, definuje štátny rozpočet a dane.
 4. **Štvrtá hlava – územná samospráva** – definuje, že základnou jednotkou územného delenia je obec, ktorá je právnickou osobou s vlastným rozpočtom a majetkom, rovnako definuje štruktúrne zloženie predstaviteľov obce (starosta, obecné zastupiteľstvo, obecná rada a pod.), právomoci vyšších územných celkov, usporiadanie Slovenska v rámci územného delenia a pod.)
 5. **Piata hlava - zákonodarná moc** - zaoberá sa len zákonodarným orgánom – Národnou radou Slovenskej republiky (NRSR). Určuje počet poslancov NRSR (150), stanovuje trvanie volebného obdobia (4 roky), pravidlá fungovania NRSR (ako vykonávať mandáty, ako často sa má NRSR schádzať, určuje pravidlá schvaľovania nových zákonov, uskutočňovanie volieb do NRSR a uskutočnenie referenda a pod. ...)
 6. **Šiesta hlava - výkonná moc** - popisuje právomoci prezidenta a vlády, ktorí výkonnú moc predstavujú.
 7. **Siedma hlava – súdna moc** - zaoberá sa popisom právomocí a postavenia všetkých súdov (okresných, krajských, najvyššieho špecializovaného a ústavného).
 8. **Ôsma hlava** – zaoberá sa postavením a funkciami ombudsmana – verejného ochrancu ľudských práv, ako aj postavením Prokuratúry Slovenskej republiky.
 9. **Deviata hlava** - obsahuje **záverečné ustanovenia** a náležitosti.